

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czímzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**.

A gőzeke próba Kis-Kartalon.

Megnéztük a Howard-féle gőzeke munkáját folyó octoberhó 9—11-éig Kis-Kartalon, egyrészt absolut érdekességéért, másrészt összehasonlítással a mult évben Csabán látott Fiskén-féle gőzekével; s annyit konstatálhatunk, hogy a Howard-féle gőzekénél a Fiskén-féléhez képest sok czélszerű javítást, nevezetesen s különösen kézimunka kimélést tapasztaltunk, továbbá a végeredményre, t. i. egy hold szántás költségeire nézve is számbavehető haladás történt.

Került ugyan is Csabán 1 kat. hold felszántása átlag 9 frt 2 krba, Kartalon 1 kat. hold felszántása átlag 7 frt 58 krba. Csabán a szén mázsája került többbe; Kartalon a talaj volt kötöttebb; s összehasonlításunkban e két körülményt, mint egymást kiegyenlítőt vettük fel.

A Howard-féle gőzeke tehát olcsóbban dolgozik; a tapasztaltakból mindazonáltal azt a tanulságot vontuk el, hogy a gőzeke munkája még most is nagyon drága, mert a fenn kitett árnál minden jól instruált gazda olcsóbban fog állati erővel dolgozhatni. A ki ugyan is 4 ökörrrel 7—8 hüvelykre (mert ennél mélyebben egyik gőzeke sem volt képes rendes munkát végezni) nem képes szántani: az nem tud elég jutányos takarmányt teremteni, tehát már a gazdálkodás alphájánál hibát követ el.

Ez egyéni véleményünk.

(?)

Gyümölcseim.

Hardempont vajonca.

(Beurré Hardempont; Hardemponts Winterbutterbirn).

Származása. Mintegy másfél századdal ezelőtt a belga gyümölcsészet atyja, Hardempont Miklós apát nyerte magról, Mons városa melletti kertében. Hogy ez így van, arról a művelt világ gyümölcsészei napjainkban már mind meg vannak győződve. Nálunk azonban Dr. Entz, ki e körtét „Ferdinand korona örökös“ név alatt leirta (Kert. füz. V. 71.) a világ valamennyi gyümölcsészeti íróival ellenkezőleg, — hivatkozva Czukor János holdmező-vásárhelyi gyógyszerész egyik levelére, — oly dolgokat beszél el e körte eredetéről, melyek minden elfogadható alapot nélkülöznek. Szeretné ugyanis kisütni, hogy e körte hazánkban a rómaiak idejétől fogva el van már terjedve és nem más, mint a „Téli Kálmán körte“ (Bon chrétien d'hiver), melyet, mikép ez általa idézett levél mondja, Diel „30 évig hasztalan hajhászott egész Európában, sehogy tehetvén szert a Quintinye által magasztalt valódi Bon-chrétien d'hiver-re“. Azonban, már maga, a levélnek eme néhány szóból álló passusa eléggé meggyőzhet bennünket arról, hogy mennyi hitelt adhatunk e mesés elbeszélésnek? Diel ugyanis a valódi „Téli Kálmán körtét (Bon-chrétien d'hiver)“ soha sem hajhászta; mert ő azt

igen jól ismerte „Kernobstsorten“ című művében (II. 169.) körülményesen is leírta, a hol aztán magának, Quintinye-nek könyvéből bebizonyítja, hogy azon körtét maga, Quintinye sem magasztalta annyira, mint azt Dr. Entz és Czukor János hiinni szeretnék. Nem is téveszthető az össze sem gyümölcsei, sem növényzetére nézve a „Hardempont vajoncza“-val, melyet Diel idézett munkájában szintén leirt, még pedig két ízben is. Először 1816-ban „Hardempont Winterbutterbirn“; később 1821-ben „Kronprinz Ferdinand von Oesterreich“ név alatt írta azt le. Az pedig bebizonyított dolog napjainkban, hogy az általa, eme két név alatt leirt gyümölcs egy és ugyanazon faj s egyáltalában nincs a Quintinye idejében ismert Bon chrétien d'hiverrel semmi rokonságban.

Érés ideje. Nov.—decz.; alkalmas, hűvös helyen tartva január végéig is eláll.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha jókora nagy.

Alakja. Változó, gyakran szabálytalan külsővel, a Nyári Kálmán körtéhez sokban hasonló; hol csiga formán gömbölyű, hol hosszas tojásdad vagy hasas körtealaku. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt középtájra esik, honnét kelyhe felé összehúzódva többnyire szűk talpban fogy el; szára felé pedig gyakran behajlással fogyva tompa csucsban végződik. Szára rövid vagy közép hosszú, elég vastag, fás, szürkés barna, többnyire mindkét végén bunkós; buczkós emelkedésektől körülvett sekély és szűk mélyedésben többnyire ferdén helyezett. Kelyhe középnagy, többnyire nyílt; majd rövidebb, majd hosszabb, keskeny, hegyes, kissé fölfelé álló osztványokkal ellátott; néha mélyebb, néha ismét sekélyebb üregben ülő, melynek karimáján egyenetlen lapos emelkedések láthatók s ez emelkedések a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik felét gyakran hizottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre finom, vékony, száraz tapintatu; elejénte sápadt zöld, később halavány citromsárga; napos oldalán is csak igen meleg időjárással kap némi halvány piros árnyalatot. Pontozata sűrű, apró, alig szembetűnő, szürkésbarna. Rozsda-

foltok és alakzatok leginkább csak a kehely- és szár-üregben fordulnak elő.

Izlelése. Husa fehères, csaknem áttetsző, igen finom, teljesen szétolvadó; magháza körül is csak ritkán vehetni észre némi köves szemcséket; leve igen bő, igen cukros, üdítő savanyúval emelt felséges fűszeres ízű. Magháza kicsiny, nyílttengelyű; kagyló alaku fiókjaiban kevés, de ép, barnaszínű, hosszas, hizott magot rejtő.

Fája. Elég erőteljes növésű, igen edzett; elég korán termére forduló, de elejénte csak keveset termő, még idősebb korában elég bőven termő; mereven szétálló gyümölcspeczkékkel dusan beruházott ágaival, melyek kérge két-három éves korában ólomszínű árnyalattal van bevonva, elég sűrű lombos koronát alkotó. Természeténél fogva, magára hagyatva is szép gulafákat szokott nevelni. Birsen nem mindenütt diszlik s ezen alanyon gyakran igen silány, torzsához hasonló gyümölcsöket terem. Vadoncza rájva azonban bármily alakban nevelhető és minden tekintetben ép és kitűnő gyümölcsöket terem. Szálas fának mégis csak védett helyen alkalmas; mert gyümölcseit az erősebb szelek könnyen lehányhatnák idő előtt. Virágai és kötődött gyümölcsei igen kényesek a kései fagyok iránt.

Vesszei. Igen számosak, közép hosszúságú, elég vastagok, merevek, szétállóak, a sudar hegyén azonban egyenest fölállóak; alsó részükön könyökösök; szürkés zöldek vagy sárgával árnyalt sötét olajzöldek; aljuk felé ezüsthártyával borítvák; szennyes fehér pontokkal elég sűrűn és finoman pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Közép nagyok, zömök kuposak, csak kissé hegyesek; a vezérvesszők alján és hegye felé csaknem lapulók; a vesszők derekán pedig elállóak és néha sarkantyusan kiszögellők, néha még alakulásuk évében vízirányosan szétálló, merev peczkékkel fejlődők; sötétbarna pikkelyekkel borítvák; jól kiálló, néha hármás bordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszas kuposak, kissé hegyesek, sötétbarnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mintsem középnagyok; vékony, de kemény szövetűek, tojásdadok vagy kerülékesek; rövid, szurós hegyben vég-

zöldök; hullámos szélűek; csaknem laposak; hegyökkel lefelé s gyakran oldalt görbülők; csupaszok, fényesek, kissé világos zöldek; széleiken elég sűrű, éles vagy kissé tompa fogakkal fűrészelték. Levélnyelők kissé rövid elég vastag, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonál vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei laposak, kissé ivelték; széleiken hullámosak s apró finom fogakkal sűrűn fűrészelték; hosszú, vékony, kissé hajlékony nyelűek.

Hasonnevei. Ferdinand korona örökös; Beurré d'Aremberg; Glout-morceau; Beurré Lombard; Kronprinz Ferdinand von Oesterreich, stb

Leirói. Diel, Kernobstsorten VIII. 40.; aztán a körtéket és almákat tárgyzó, I. 217.

Jahn, Illustr. Bandb. der Obstk. II. 169.

Lucas, Auswahl ect. II. 113.

Royer, Aunal. de pomol. II. 9.

Mas, Le Verger I. 1.

Leroy, Diet. de pomol. I. 301.

Dr. Entz, Kert. füz. V. 71. és többen más külföldi gyümölcsészek.

Észrevétel. Városi, házak közt fekvő kertekben, hol a szelek ellen oltalmat talál s hol a kései fagyok erejét is nagyon mérsékli az épületekből fölszálló meleg, nagyon megérdemlené e körte faj a széles elterjesztést: de az alföld védtelen, sík lapályán minden kitűnősége mellett is kevés haszonnal járna nagybani elterjesztése; mert itt ritkán volna képes kielégítő terméssel jutalmazni a ráfordított fáradságot.

Bereczki Máté.

Az időjárás előjelei.*)

Ha ismerjük a légköri viszonyokat és tudomásával bírunk annak, hogy e viszonyok minő okbeli összefüggésben vannak a szerves és szervetlen természetben előforduló jelenségekkel, az képessé tesz bennünket a jelen időjárásból a legközelebb bekövetkezőre nézve némely következtetéseket vonni.

Ezen következtetéseink azonban korántsem teljesen megbízhatók és csalhatatlanok, sőt inkább mindig csak a valószínűség határai között mozognak, egyrészt azért,

*) Szerzőnek „Időjárás tan mezőgazdák számára“ című kéziratában levő munkájából, melyet Dr. Masch m.-óvári gazd. akadémia igazgatójának a német sajtó által igen kedvezőleg fogadott „Witterungs-berede“ című munkája (2-ik kiadása) után dolgozott s közelebbről kiadomai szándékai.

mert a légtünnett, mint tudomány, még nem fejlődött és tökéletesedett annyira, hogy az időjósításokra nézve biztos alapul szolgálhatna, másrészt pedig, mert az időjárás jellegére befolyásos számtalan tényező oly sokféleképp hat egymásra s ezen összehatás eredményei gyakran oly eltéréseket mutatnak, hogy általánosan érvényes szabályokat felállítani még rövid időre (a legközelebb jövőre) is igen nehéz, annál nehezebb pedig, sőt lehetetlen ezt hosszabb időre és részletekig menő pontossággal megállapítanunk.

Az időjárás jelenségei nagyszerűségük és váratlan fordulataik által gyakran meglepetést és félelemszerű érzést keltenek bennünk s félreismerhetlen befolyással vannak az ember testi szervezetére és kedélyállapotára. Ez okból és számtalan más körülmények folytán alig van, a kit az időjárás folyamata és változatai ne érdekelnének. Kiváló érdeklődéssel kell kísérni pedig ezt a gazdának, mint a kinek oly nagy szüksége van az időjárás kedvezményeire a végből, hogy kitarító szorgalmának és készségének méltó jutalmát elvehesse; mert habár nem áll hatalmában az időjárás folyamán változtatni, mindazonáltal gondos előrelátással már azáltal is nem kis előnyöket biztosíthat magának, hogy teljesítendő munkáival lehetőleg az időjáráshoz alkalmazkodik.

A bekövetkező időváltozások tanulmányozására és megjövendölésére meg is volt a jóakarát és törekvés minden időben és minden népeknél s tagadhatatlanul reá is vezetett ez némely oly jelenségek megismerésére, melyek a jelen és jövő időjárás viszonyokkal okbeli összefüggésben állanak s ennél fogva a közel bekövetkező időjárás előjelei gyanánt tekinthetők; de másfelől eljuttatott ez némelyeket azon téves nézetre is, mely szerint az időváltozások okát a légkörön kívül keresték, vagy feltételezték, hogy az időjárásnak egy év lefolyása alatt észlelt menete minden változásaival és részleteivel együtt ugyanazon sorrendben fog ismétlődni évről évre, vagy legalább bizonyos számú évek során át.

Az ilyen és ehhez hasonló alaptalan okoskodások önként érhetőleg képtelenségeknek bizonyultak s ennél fogva épen nem csodálható, hogy az időjósítások jókorán és egyáltalában elvesztették hitelüket minden felvilágosított és értelmes gondolkozó előtt.

Hasonló sors érte azonban magát a tudományra alapított légtünettant is, a kétely és kicsinylés kiterjedt erre is; noha méltatlanul, mert a légtünett, mint tudomány a légköri viszonyokat első sorban akként vizsgálja, a mint azok tényleg vannak és nem azt kutatja, hogy jövőre miként fognak alakulni. Különbözik pedig maga ezen tárgy, mint a természettudományok egyik ága, kétségbevonhatlan jogosultsággal és értékkel bír, akár vizsgálódásai körébe vonja a jövő időjárását, akár nem. A hol ez utóbbit teszi is, adatait és állításait nem alapítja ingattag feltevésekre, hanem közvetlen észleletek útján szerzett szilárd meggyőződésből indul ki s mindazonáltal ada-

tainak még sem tulajdonít „feltétlen“, hanem csak „valószínű“ értéket. Egyáltalában a meteorolog soha sem tart jogot az időjós (jövendő-mondó) czimére s azzal, a mit a bekövetkező időjárásról mondani vél, nem jár tul a valószínűség határán s nem állít olyat, a mit az épen észlelt és helyesen megítélt előjelekből következtetni s a természettörvények alapján igazolni ne tudna.

Különben pedig a meteorolog még akkor sem ítél hosszabb időre, midőn bizonyosnak látszó előjelek birtokában van, hanem jövendölése mindig csak rövid időközökre (néha csak pár órára) terjed s maga belátja és érzi leginkább, miszerint jóslata annál csekélyebb valószínűséggel fog birni, minél messzibb kutat a jövőben és minél hosszabb időre terjeszti ki jövendölését.

Bármily rövid legyen is azonban a felvett időköz, melyre a meteorolog jóslata vonatkozik, az időjárás és változás előre meghatározása még ezen csekély időhatárok között is részletekig menő pontossággal nem, hanem mindig inkább csak általános körvonalokban eszközölhető. Így pl. egy rövid időn bekövetkező eső, vagy májusi éjszakán a légmérsék tetemes csökkenése a közvetlen előjelekből sok valószínűséggel megítélhető, de lehetetlen az eső kezdetét és végét órára és perczre biztosan megmondani, vagy kiszámítani, hogy az mily kiterjedésű és mérvű lesz, valamint lehetetlen megítélni és biztosan állítani azt is, hogy vajjon tiszta májusi éjszakán a hőmérsék épen fagypontra csökken-e vagy sem?

Daczára, hogy a légtűnettan mai állása mellett az időjárás előre való megítélése és kiszámítása bizonytalannak mondható, mindazonáltal az a kevés, a mit az okszerű légtűnetisme biztos előjelek (hőmérsék, légnyomás, szélirány, légköri nedvesség) alapján nyújt, mindenesetre többre becsülendő, mint az üres feltevésekre alapított jóslások.

Hogy a jelenlegiből a legközelebb bekövetkező időjárás jellegeire következtethessünk, mindenekelőtt a jelenleg uralgó légköri viszonyokat és végbemenő folyamatokat kell körülményesen ismernünk. E czélból pontosan megfigyeljük a légkör állapotát s mindazon jelenségeket és változásokat, melyek a légtengerben egyidejűleg végbemennek s ezeket, mint az időjárás alakulására befolyó tényezőket összevetvén, azok jelentőségét egyenként és kölcsönös hatásukat egymásra gondosan figyelembe vesszük.

Megfigyelésünk főtárgyait képezik tehát:

1. A körlég hőmérséke, összehasonlítva a közvetlen megelőző időközök melegségi fokával.
2. A légáramok ereje és iránya és pedig nem csak az alsó, hanem lehetőleg a felső légköri tájakon is.
3. A levegő általános és viszonylagos nedvességfoka és az ezáltal feltételezett tűnemények.
4. A légnyomás nagysága, s hogy valóban emelkedőben vagy csökkenőben van-e?

5. A jelenleg észrevehető fénytűnemények, összevetve az utóbbi időben látottakkal. Végül:

6. Az élő és élettelen természeti tárgyakon mutató ama jelenségek, melyek egyik vagy másik légköri változással szoros összefüggésben látszanak lenni.

Hogy a légköri eseményekről mindenkor tudomásunk legyen s ennek alapján egybevetéseket és számításokat tehessünk, folytonos figyelemmel kell kísérnünk a hőmérő állását és ingadozását, a széljelzők állását s a magasban vonuló felhők irányát, a légsulymérő állását és ingadozásait, a fénytűneményeket s épen úgy az állati, növényi és ásványi testek e tekintetben jellemző magatartását.

Hogy a jelen ismert légköri állapotokból minő következtetések vonhatók a bekövetkező időjárásra, röviden a következőkben foglalható össze.

1. Következtetések a légmérsék állásából és ingadozásából.

Jóllehet a meleg valamennyi légkörbeli változások és jelenségek legfontosabb tényezője gyanánt tekintendő, mindazonáltal a hőmérő állása s napi és évi ingadozásai alapján keveset következtethetünk a bekövetkező időváltozásra.

Általában mondható, hogy a hőmérsék feltűnőbb és a szabályszerű menettől eltérő ingadozásai egyuttal a további légköri tényezők eléréseit is maguk után vonják s befolyással vannak a legközelebbi időközök melegére.

Bizonyos helyen és időben tett hőmérsék — megfigyelések egyébiránt gyakran csak helyi értékkel bírnak, a mennyiben lehetséges, hogy kisebb vagy nagyobb távolban levő szomszédos helyek egyidejű hőmérséke tetemesen különbözik s ez utóbbi a bekövetkező időváltozásra nem kevesebb befolyással van, mint a megfigyelés helyén uralgó hőmérsék.

Ha meleg évszakban mindjárt napfeljötté után a légmérsék feltűnően emelkedik: ugyanazon nap folytán több valószínűséggel számíthatni zivatarra, mint ha a hőmérsék délelőtti emelkedése szabályszerű, vagy épen visszamaradó menetet mutat. Zivatar bekövetkeztére a délelőtti hőmérsék említett gyors emelkedésekor, annál biztosabban számíthatni, ha egyidejűleg szélcsend uralg, a légsulymérő csökken s az eget felhők tarkázzák, melyek mögöl a napsugarak csak helyenként és rövid időre, de annál nagyobb hőséggel törnek elő.

Ha nyáron napfeljöttékor a hőmérsék kevéssel áll alább, mint a megelőző naplementékor állott, vagy e két időpont hőfoka egyenlő, vagy végül éjszakán át a hőmérsék épen emelkedett: számíthatni, hogy az idő közelebből megesősödik.

2. Következtetések a légáramlatból.

A szelek ereje és iránya valamely hely vagy vidék időjárására leglényegesebb befolyással van. A szélirány változtával többnyire a legfontosabb időjárás tényezők is, melyek a hőmérsék, légnyomás és a körlég nedvesség

viszonyai, szintén megváltoznak. A légáramok ugyszólván magukat a légköri viszonyokat egy helyről a más helyre szállítják, utjokban eső helyek időjárását kiszorítják s annak helyébe távolabbi vidékek e nemű jelenségeit hozzák el és juttatják érvényre.

Bizonyos szélirány az időjárásnak mondhatni mindig sajátos jelleggel kölcsönöz. Így pl. általánosan ismeretes, hogy az északi szél hideggel lép fel, a keleti szelek derült időt és szárazságot hoznak, a déliek felhőzetet idéznek elő s a nyugotiak a legtöbb nedvességet szállítják. Ismeretes továbbá az is, hogy tartós derült idő mellett télen a hideg, nyáron pedig a hőség tetemesen fokozódik, míg ellenben a borulat a nyári forróságot és téli hideget egyaránt mérsékli. Tartós déli és nyugoti szelek ennélfogva a telet szelidebbé s a nyarat hűvösebbé teszik; huzamos északi és keleti szelek ellenben télen erős hideget, nyáron pedig forróságot okoznak.

A szoros összefüggés, mely a szélirány és időjárás között létezik, szerfelett megkönnyitené az időjóságot, ha egyúttal azt is előre tudhatnók, hogy pl. a jelenleg uralgó szél megszűntével melyik világtáj felől fog támadni az új légáram. E tekintetben a szelek körforgásának törvénye*) némi tájékozásul szolgálhat ugyan, de biztos számítás alapjául nem és pedig azért, mert egyfelől a szélfordulatok rendjét — miként tudjuk — gyakori visszacsapások zavarják, másfelől pedig soha sem tudhatjuk, hogy ezen fordulatok során bizonyos világtáj felől mennyi ideig marad állandó a légáramlás s mily idő alatt megy végbe a szélnek egyszeri teljes körfordulata. A szélfordulati időszak tartama ugyanis tapasztalás szerint igen különböző; néha egyszeri körforgás 24 óránál kevesebb idő alatt véget ér, néha pedig napokig, sőt hetekig eltart.

Mindazonáltal a szélfordulatok ismert rendje mégis legfigyelemre méltóbb kiindulási pont gyanánt tekinthető a bekövetkező időjárás észszerű megítélésére nézve; feltevé, hogy egyidejűleg a hőmérséklet, a légköri nedvességet és a légnyomást mindig kiváló figyelembe vesszük.

Ha az időjárás tanulmányozásánál és megítélésénél

*) E törvény szerint az északi szelet északkeleti, ezt keleti, ezt ismét délkeleti, ezt déli, délnyugoti, nyugoti stb. váltja fel szakadatlan ismétlődő körben. Sz. M.

csupán a szélzászló jelzését vesszük alapul, akkor igenis eljutunk azon olcsó meggyőződésre, hogy az időjárásban nincsen állandóság, hanem hideg és meleg, eső és napfény, boru és derü szakadatlanul váltogatják egymást; mitsem tudunk meg azonban s még tájékozást sem nyertünk arról, hogy a küszöbön álló légköri változás mikor köszönt be, milyen mérveket ölt és meddig tart. Szükséges ennélfogva, hogy a hőmérő és légsúlymérő egyidejű állását, valamint a légköri nedvesség fokát esetről esetre megfigyeljük s ezen jeleket a széliránnyal összevetve, vonjunk következtetést. Ha az említett megfigyelések ugyanazon változást jelzik, mire a szélirányból következtetnünk lehet, akkor utóbbira alapított jóslatunk csak nyer megbízhatóságában; ellenben, ha szélirány és további jelek között ellenmondás létezik, e körülmény előre számításunk alapját megingatja.

A szélzászlónál, mely csak az alsó légrétegek mozgásirányát jelzi, biztosabb következtetést vonhatnánk a bekövetkező időváltozásra, ha módunkban állana a lég felsőbb rétegeinek mozgásirányáról is, legalább azon magasságig, hol a felhőképződés végbemegy, minden időben tudomást szerezni. Ezen felsőbb légáramlásokat jelzik ugyan ama felhők, melyeket épen ezen légáramok szállítanak tova; ez azonban önként érthetőleg csak akkor figyelhető meg, ha ezen magasabb légköri tájakon felhők tartózkodnak és a kilátást alsóbb felhőzet nem zárja el. A legmagasabban szállongó fűrtfelhők mutatják a felsőbb légrétegek áramlásirányát, mely gyakran nem esik össze a szélzászlók és alantjáró halomfelhők által egyidejűleg jelzett széliránnyal. Ezen fűrtfelhők, miként tudjuk, a magasban északkelet felé vonuló egyenlitői légáram által idéztetnek elő s ennélfogva mindig ezen áram folyamatban lételet jelentik s egyúttal azon időváltozások mielőbbi bekövetkezéteire figyelmeztetnek, melyek az egyenlitői áram nedves meleg levegőjének alászálltakor szoktak előfordulni, t. i. esőzésekre.

Ritka eset, hogy élénk, kitartó légáramlás idején szélfordulat álljon be, ez utóbbi közel bekövetkezésére akkor számíthatunk, midőn valamely szél ereje folyton csökken és még inkább teljes szélsend beálltával, midőn egyúttal időváltozásra is kilátásunk lehet.

Szekely Mihály.

T Á R S A L G Ó.

Választmányi ülés october hó 2-án 1876.

165. A septemberhó 13-án tartott választmányi ülés jegyzőkönyve — észrevétel nélkül hitelesítettett.

166. Egyleti alelnök Báró Huszár Sándor mély fájdalommal emlékezik meg azon pótolhatatlan veszteségről, mely az együletet felejthetetlen elnöke, gróf Mikó Imre elhunytá folytán érte, ezen őszinte és általános gyásznak jegyzőkönyvileg és a nagy hazafi árván maradt leányához intézendő részvétírat által indítványoz kifejezést adni s végre jelenti, hogy a boldogult

gróf végtisztességét rendező vegyes bizottságban a többi illetékes testületek mellett erdélyi gazdasági együletünk is képviselve volt és septemberhó 19-én a dicső halott ravatalára koszorut tett, — választmány alelnök előadását szomoruan tudomásul vévén, mélyen érzett benső fájdalmának ezennel jegyzőkönyvileg is kifejezést ad és egyhangulag elhatározza, hogy boldogult elnökének leányához, özvegy báró Wesselényi Józsefnő, gróf Mikó Annához részvétíratot fog intézni.

167. Egyleti titkár Gamauf Vilmos indítványozza, hogy

felejtethetlen elnökünk gróf Mikó Imre dicső emlékének méltó megőrzésére az erdélyi gazd. egyesület „Gróf Mikó Imre emléke” czimen évenként 100 o. é. frtot egy pályavégzett kitünő kolos-monostori gazd. tanintézeti növendéknek ösztöndíjképen mindaddig osszon ki, míg ezen, vagy más magyar tannyelvű gazd. tanintézet az erdélyrészi területen fennáll és míg az erdélyi gazd. egyesület pénzereje azt megengedi. Ezen ösztöndíjra csakis Erdélyben és az u. n. kapcsolt részekben született növendékek pályázhatnak; a díjat az illető tanári kar indokolt előterjesztésére az egyesület igazgató választmánya itélné oda osztaná ki a nyári közvizsgák alkalmával; — választmány: a kegyeletteljes indítványt egyhangu helyesléssel fogadja, de miután hosszas, esetleg örök időre teendő alapítványról van szó, ennek végleges elhatározására csakis a közgyűlést tartja illetékesnek, hová az indítványtannak idején legmelegebb ajánlatával együtt beterjeszteni fogja.

168. Ministerium 1898 sz. a. a budapesti bortözsde jogszokásait és taggyűjtő ivének másolatát oly czéjből küldi be, hogy az egyesület tagjai, vagy a testület mint ilyen beléphessenek, — a jogszokások a lapban közöltettek, a testületi belépésre indok nem áll fenn, a tagoknak csatlakozása azonban azoknak szabad tetszésére bízatik.

169. Az „Erdélyi gazda” harmadik negyedévi nyomdai költségeinek számlája bemutatván — a 201 frt 95 kr. költség kifizetése ezennel utalványoztatik.

170. Az egyesületi vegyes nyomtatványok számlája bemutatván — a 106 frt 26 kr. költség kifizetése ezennel utalványoztatik.

171. Gróf Schweinitz Gyula a választmány figyelmét a „typhus carbuncoloides” név alatt Egyiptomban dühöngő lóvészre hívja fel és miután félő, hogy az egyiptomi segédcapatok azt a török-szerb harczterre is hurczolták, a kormányt sürgős intézkedésekre véli azonnal felkérőndőnek és ajánlja, hogy az ország összes gazdasági egyleteivel ezen ügy szintén közöltessék, — az indítvány alapjául eddigelé egy — bár jól értesült — napilap cikke szolgálván, választmány elegendőnek tartja egyelőre csak a nmlgu ministeriumot — de azonnal — értesíteni, meg lévén győződve arról, hogy a hír valósulása esetén a magas kormány a legerélyesebb intézkedésekkel fogja védeni a hazai lótenyésztést.

172. Kertészeti szakosztály az őszi csemeteeladás iránt indítványt tesz és egyszersmint ajánlja, hogy folyó évi novemberhó végével minden kerti munka szüntessék be és a második kertészegéd deczember 1-étől kezdve bocsáttassék el, — választmány a szakosztály indítványait egyhangulag magáévá teszi.

173. Egyesületi titkár indítványozza, hogy miután ujabban a székelyházi iparegylet portomentességet nyert, választmány újból is kísértse meg egyesületünk számára ennek kieszközlését, — választmány az indítványt egyhangulag elfogadja.

174. Egyesületi titkár indítványozza, hogy az ideai közgyűlés által megállapított hat szakosztály megalakulása indíttassék meg — egyhangulag elfogadtatván, az erre vonatkozó felhívás a lapokban mielőbb közlendő lesz.

Gamauf Vilmos,
egyesületi titkár.

Könyvismertetés.

Általános és különleges mezőgazdasági növénytermelés alapvonalai. Gyakorló és tanuló gazdák használatára írta Balás Árpád a keszthelyi m. kir. gazd. tanintézet igazgatója. Budapest, 1876. Tetty Nándor és társa bizománya. Ára 3 frt 30 kr. o. é. —

Balás Árpád a keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet igazgatójától, általános és különleges mezőgazdasági növénytermelés alapvonalai czimű munkának 3-dik füzeté, mellyel a munka be van fejezve, került ki a sajtó alól.

Csak örömmel fejezhetjük ki, valahányszor a magyar gazdasági irodalom terén oly munkát látunk feltűnni, a mely mezőgazdaságunk fejlődését, a gazdák oktatását és útbaigazítását tüzi ki czélul. A mezőgazdasági növénytermelést tárgyaló magyar könyvek egyike sem felelt meg annyira a szerzők által kitűzött czélnek, mint épen ezen munka. Rövidség, helyes beosztás, folyékony irálymódja e könyvet a gazdasági tanintézeteknél tartandó előadások alapjául igen használhatóvá teszik; a gazdasági tanintézetek hallgatói pedig e munka kiadása következtében mentek lesznek az eddig tanáraik által kiadatni szokott, sok időt rabló kéziratok lemásolásától, a gyakorlatba kilépven, itt is igen gyakran tanácsadóul használhatják. A tisztán gyakorlati gazdának is egyes kétélyek megfejtésére, ismereteinek bővítésére igen ajánlható mű. Érdekesekek az egyes fontosabb művelési növényeinknél közölt statisztikai kimutatások, melyek hazánk mezőgazdaságának némi képét tüntetik elő. Átlapozva e könyvet, azon óhajunkat fejezzük ki, vajha alkalmunk nyílne a mezőgazdaság többi ágairól is mielőbb hasonló értékű munkákat gazdaközönségünknek figyelmébe ajánlhatni.

— r —

E G Y V E L E G.

— A szüret Tordamegyében. A szüret Tordamegyében nagyon silányan ütött ki, a kik tavasszal — írják nekünk — 400 - 500 veder finom riesling mustra számítottak, kaptak 5—10, maximum: 20 veder savanyu rieslinget, s azok a kiknek a szőlőtermelés legfőbb kereseti forrásukat képezi, kik tehát az ideai szőlőtermésből reméltették tartozásaikat, adójukat stb. (s hányan vannak ilyenek?) leróvhatni, mit kaptak: egy kosár madártól megcsipdesett és egértől megrágott szőlőt, vagy épen semmit. Sőt a mi kevés must szüretett, az is oly csekély czukortartalommal bir (a klosterneuburgi czukormérő szerint a 19—20% között varial), hogy igazán a tordai riesling hírért látnók veszélynek kitéve, hacsak nem biznánk — egy jobb jövőbe, a mely két marékkal adja vissza azt, a mit az 1876. év a tordai szőlő hegyektől megvont — az áldást...

(K.)

— Az országos erdészeti egyesület f. évi decz. hó 17-én d. o. 10 órakor Budapesten rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai következők: 1. elnöki megnyitó és jelentés az utolsó közgyűlés óta lefolyt egyesületi ügyvezetéséről; 2. az évi számadás felülvizsgálása és a jövő évi költségvetés megállapítása; 3. az egyesületi alapszabályok és ügyrend változtatása

4. a tárgyalásra kitűzött következő szakkérdések: a) egyesületi vélemény nyilvánítása a jelenlegi földadó-szabályozás alkalmából a kataszteri erdőbecslők részére kiadott miniszteri utasítás felett; b) mi teendő az erdészeti szolgálathoz szükséges szakképzett műszaki segédzsemet nevelése érdekében? 5. az egyesületi igazgatóság kiegészítése, illetőleg egy alelnök és egy választmányi tag választása. A közgyűlés tanácskozása alá tartoznak továbbá az alapszabályok 19. §-ában foglalt és fennebb meg nem jelölt tárgyak. Azok, kik a kitűzött szakkérdések valamelyike felett értekezni kívánnak, kéretnek ebbeli szándékukat decz. 3-ig a titkári hivatal tudomására hozni, melyhez a további részletek iránti tudakozódások is intézendők. Az országos erdészeti egyesület összes tagjait, valamint a hazai erdészet iránt érdeklődéssel viseltető ügybarátokat tisztelettel felkérem, hogy az országos erdészeti egyesület ezen közgyűlésén minél számosabbau megjelenni s becses közreműködésökkel az egyesületet az okszerű erdőgazdaság terjesztésére irányított munkásságában támogatni sziveskedjenek. Tiszta Lajos, elnök.

* Eladó körteoltványok. Mintegy 800 darab különböző körteoltvány kapható Tóth Tamás urnál kül-magyaruteza 4-ik szám alatt.

* Erdélyi pinczeegyletünknek újabb kitüntetés! A philadelphiai világiállítás osztrák-magyar osztályának főnöke, Dr. Migerka udvari tanácsos folyó october hó 7-éről Philadelphiából keltezett levelével tudatja, hogy a világiállítási jury az erdélyi pinczeegylet borait éremmel tüntette ki. Az ottani bírálati szervezet szerint érem szolgál, mint elsőrendű; dicsérő oklevél, mint másodrendű kitüntetés; ebből folyólag derék és áldozatkész pinczeegyletünk ismét az első között állotta meg méltó helyét!

* Állami ménnek bérbeadása. A földmivelés, ipar és kereskedelemügyi m. k. ministerium részéről közhírré tétetik, miszerint azon tenyésztők, kik állami méneket óhajtának a jövő évi fedezetési idényre bérbe kivenni, ez irányu választásukat folyó évi novemberhó 1-éig, azok pedig, kik mént egész évi tartás mellett bérbe szándékoznak venni, ebbeli elhatározásukat folyó évi november 1-étől decemberhó 1-éig jelentsék be az illetékes kir. mentelep parancsnokságának.

— A függőtermésnek adóhátralék fejében való lefoglalása körül a pénzügyminiszter legújabb intézkedése szerint, következő eljárás követendő: Magánjogi törvényeink szerint a föld termése mindaddig az ingatlan álladékat képezi, míg a földtől el nem választatik. Az 1876. XV-ik t. cz. 58. §-a szerint pedig az adóhátralékok behajtása céljából az ingatlanra vezetendő végrehajtási eljárás a perrendtartás szerint eszközölköztetik. Ebből önként következik, hogy függő termésre vezetendő végrehajtási eljárásnál a perrendt. III-ik fejezetének határozata szolgál zsinormértékül, mely szerint a függő termésre csak az esetben lehet végrehajtást vezetni, ha a kérdéses jószág más hitelvező részére zálogjoggal terhelve nincs. Ez esetben a függő termésre mint ingatlanra az 1876. XV. t. cz. 58-ik §-a értelmében a közigazgatási bizottság rendeli el a végrehajtást s annak foganatosítását az e törvény 52-ik §-ában megnevezett közegek eszközölköztetik. (F. É.)

— Papirhordókat készítenek Amerikában liszt, cukor és más száraz tárgyak elhelyezésére. Ezeket a hordókat vastag csomagoló papirból készítik több egymásra rakott ivból, melyeket ezementtel ragasztanak össze és keményen összeszesajtolnak. Ennek a papirnak alapanyaga szalmahulladék. A hordóknak alakja hengeridomú, a mi a csomagolásnál térnyeréssel van egybekötve. A hordó sulya félannyi, mint a hasontériméjű fahordóé s így a holt suly jelentékenyen apad e hordókban történt szállításnál, e hordók négyszer oly nagy sulyt képesek befogadni, mint a közönségesek s 20%-al olcsóbbba kerülnek, mint a fahordók. Két gyár már hónapok óta gyártja ezeket a hordókat; Wisconsinban a wivonai és Jowában a deborahi gyár. Ez utóbbi gyárban naponként 1600 hordót készítenek 5 tonna papirosból. Légmentesen elzárhatók s nagyon könnyen ellenállanak a nedvességnek. (F. K.)

* Az „egérkérdés“ a kolozsvári határon az idén. joggal nagy port vert fel, de hogy mennyit követtek a sok jó tanácsból, az már más kérdés! Nem lehet tudni, az egerek hány százaléka fog áttelelhetni, mennyire fog kedvezni vagy ártani a jövő tavasz és nyár; azonban az alkalmatlan vendégek pusztítását a mennyire lehet folyvást a legnagyobb eréllyel kell eszközölnünk, mert a mezei egér egy nyáron hatszor hoz egy-egy tuczat egerecskét a világra, melyeknek eleje ugyauazon év őszén már nemző képes. A most javában folyó szántás mellett ezeket üttethetünk agyon, ha ekénket seprűvel vagy bottal fegyverzett gyermekek kísérik.

* A vaj festése. A vaj rendes színe többnyire szalmássárga vagy sárga, ez utóbbi szín főleg tavasszal és nyáron lép fel, midőn a tehének zöld takarmányt kapnak (májusi — vagy fűvaj), miglen késő ősszel és télen többnyire fehéres sárga, sőt sárgás fehér is szokott lenni a vaj. Miután a fogyasztók a sárga vajat inkább veszik, a termelők festést alkalmaznak, mely célra. murok-lé, curcuma-főzet, orleans, merlilon (a Calendula arvens beszózott virágai) szokott szolgálni. E mesterséges festést hamisításnak alig lehet tekinteni, annyival inkább sem, mert e festanyagoknak felette csekély része elegendő arra, hogy nagyobb mennyiségű fehéres vajnak színt adjon. Borsónagyságu orleans szín 15 kiló vajat megfesteni képes, hasonló arányban a többi anyag is. Az elővigyázat azonban nem árt, mert a párizsi piacon tavál mérges chromsárgával festett vaj is fordult elő.

— Miképp óvják a hasznos állatokat Franciaországban? A francia földmivelési miniszter legközelebb sajtóságos, de fontos rendszabályt hozott létre a földmivelésre kártékony állatok megsemmisítése érdekében. Mint a „Journal illustré“ s más francia lapok közlik Franciaország erdőiben és a főutakon fekete táblák vannak alkalmazva, melyek a közönség oltalmába ajálják s rajtok vastag betűkkel a következő sorok olvashatók, melyeket a mi magyar gazdáink és földmivelőinknek is figyelmükbe ajánljuk: „A sünn (tövisdisznó) egerekkel, csigákkal s oly állatokkal táplálkozik, melyek a mezőgazdaságnak nagy károkat okoznak: „Ne pusztítsátok a tövis disznókat!“ — A bék a óránként 20—30 rovat pusztít. „Ne tapossátok azért agyon a békákat!“ — A

vakandók szüntelenül tücsköt, hernyót, mindenféle rovart emészt. Gyomrában sohasem találtak növénynek még nyomát sem; többet használ mint árt. „Ne üssétek agyon a vakandót!” — A cserebogár halálos ellensége a gazdaságnak. Egy cserebogár 70—100 petét rak. „Írtsátok a cserebogarat!” — Madarak: A rovarok minden megyében évenként több millió franknyi kárt okoznak. Csak a madarak képesek ellenük győzelmesen küzdeni, mert ezek a rovarokat nagyon falják s ezért a gazdaságnak fontos segítői. Gyermekek, ne bántátok a madárfészket! Minden gyermek minden 500 cserebogárfejért 25 centime-ot kap a mezei örtől.“ (F. G.)

* Piaczi árainkat illetőleg megjegyezzük, hogy Csik-Szereda, Déva, Naszód és Torda újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a dévai gabonaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Jelzálogkölcsonóket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett nem tehermentes földbirtokra 1000 frttól a legmagasabb összegig 5¼ és 6% kamat mellett törlesztésre, rövid idő alatt és 5000 frton felülieket még előnyösebb módozatok mellett gyorsan eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános

(4) (20—26) „Ipar és keskedelmi ügynöki iroda“

Kolozsvártt, párisutca, 19. sz. sajtó ház.

(Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1—4 óráig)

Tauffer Ferencz

Kolozsvártt.

Ajánlja a már ösmeretes Mayer-féle amerikai szegszerkezetű vert vasból készült cséplő-gépjeit, kézi- és lóerőre új javítással, Mayer Trieurs konkoly választó és különböző szelelő rostáit **kedvező fizetési feltételek** mellett.

(3)

(43—52)

Piaczi árak.

A héti vásár		Egy hectoliter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárookban											
Besztercze	sept. 25.	560	380	380	—	300	330	260	120	320	28
Brassó	aug. 5.	720	520	440	340	180	400	—	—	—	36
Csik-Szereda	sept. 13.	834	592	550	450	200	500	400	180	125	32
Déas	oct. 24.	720	630	450	—	195	300	510	155	450	32
Déva	oct. 14.	850	700	700	500	700	450	460	150	136	30
Erzsébetváros	oct. 21.	640	550	415	—	280	350	300	140	300	34
Gy.-Sz.-Miklós	oct. 21.	700	525	425	425	175	425	120	26	—	28
Fogarás	oct. 20.	760	550	430	—	230	430	—	140	360	36
K.-Fehérvár	oct. 21.	854	660	526	—	332	326	340	170	300	36
Kolozsvár	oct. 26.	790	520	455	—	230	325	270	170	500	38
M.-Vásárhely	oct. 19.	584	366	387	170	180	300	180	40	362	34
Naszód	máj. 9.	540	540	550	330	260	425	150	110	125	30
Nagy-Enyed	oct. 19.	775	625	500	—	260	300	220	50	235	36
N.-Szeben	oct. 24.	770	630	460	380	260	390	180	—	350	32
S.-Sz.-György	oct. 23.	850	650	500	380	210	500	210	80	250	28
Szamosújvár	oct. 23.	870	475	525	—	240	410	300	75	400	30
Sz.-Régen	oct. 19.	720	485	482	340	220	320	300	130	220	32
Sz-Údvarhely	oct. 17.	800	670	600	—	250	450	200	40	250	32
Torda	oct. 7.	720	500	400	—	300	300	300	40	280	36
V.-Hunyad	oct. 14.	800	600	540	—	250	480	200	100	600	32

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

16/16 lap	széri hirdeteskör											
	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
	12	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányzor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

A gözeke próba Kis-Kartalon. — Gyümölcseim.
— Az időjárás előjelei. — Társalgó. —
Választmányi ülés october hó 2-án 1876. —
Egyveleg. — Hirdetések. — Piacziárak.